

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

341

Vragen van het lid **Eppink** (JA21) aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *de aanpak van de stikstofproblematiek naar aanleiding van de beantwoording van schriftelijke vragen van het lid Eppink naar aanleiding van de technische toelichting op 12 mei 2021 aan de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de aanpak van de stikstofproblematiek* (ingezonden 20 september 2021).

Antwoord van Minister **Schouten** (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) (ontvangen 15 oktober 2021).

Vraag 1

Is het mogelijk de emissiedata in plaats van op het jaar 2018, wat het geval is met AERIUS Monitor 2020, te baseren op het jaar 2019 of 2020 (wat van belang is omdat de sector van de veehouderij in de afgelopen jaren is gekrompen, wat doorwerkt in de verhouding die de stikstofdepositie uit het buitenland levert ten opzichte van binnenlandse bronnen)?

Antwoord 1

Het RIVM verwacht in december AERIUS Monitor 2021 te publiceren met depositiedata gebaseerd op de emissies uit 2019. In de jaarlijkse update neemt het RIVM steeds de meest recente vastgestelde data mee en dat zijn dan de data van 2019.

De emissies uit 2020 zijn nu nog niet beschikbaar: (landbouw)bedrijven hebben tot medio 2021 de tijd om de hiervoor benodigde informatie over 2020 aan te leveren waarna – na verschillende controles door het bevoegd gezag – deze eind 2021 door de Emissieregistratie worden vastgesteld en gepubliceerd. Hierna kunnen de depositieberekeningen beginnen.

Vraag 2

Welke concrete maatregelen gaat Nederland inzetten om de voor de buitenlandse depositie gestelde doelen in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering af te dwingen en welke nadere onderbouwing kan worden gegeven voor de niet onderbouwde aanname van een daling van 20% in 2030?

Antwoord 2

In de Wet stikstofreductie en natuurverbetering zijn geen specifieke doelstellingen voor reductie van buitenlandse stikstofdepositie geformuleerd. Wel is er een reductie van stikstof uit het buitenland te verwachten. In eerdere

beantwoording op 6 september jl. (Aanhangsel Handelingen II 2020/21, nr. 3932) is reeds aangegeven dat de verwachte reductie afkomstig van buitenlandse bronnen in de periode tot 2030 100 mol/ha/jaar is (ongeveer 20% reductie op het aandeel uit het buitenland). Voor de toekomstige buitenlandse emissies zijn de ramingen gebruikt die IASA in 2017 in opdracht van de Europese Commissie maakte op basis van de officieel aan de EU gerapporteerde nationale emissies en het in de EU vastgestelde beleid. Zoals ook op 6 september in de beantwoording betrokken, is ook in het buitenland in het kader van de NEC-richtlijn (inzake nationale emissieplafonds) recent aanvullend beleid aangekondigd. Zo heeft bijvoorbeeld Duitsland aangegeven een forse emissiereductie richting 2030 te gaan bewerkstelligen. Voor deze actuelere toekomstige buitenlandse emissies worden de ramingen gebruikt uit het National Air Pollution Control Programmes (NAPCP)-scenario van «the second clean air outlook» die IASA in 2020 in opdracht van de Europese Commissie maakte op basis van de officieel aan de EU-gerapporteerde nationale emissies en het in de EU-vastgestelde beleid, rekening houdend met extra maatregelen die landen hebben gerapporteerd. Nederland ontwikkelt bovendien een aanpak om met buurlanden te komen tot meer inzicht en samenwerking gericht op reductie van buitenlandse stikstofdepositie. In Europees perspectief wordt bezien hoe via EU-beleid ook zo veel mogelijk kan worden bijdragen aan natuurherstel en het terugbrengen van stikstofoverbelasting.

Vraag 3

Geeft u een feitelijk juist beeld van de stikstofdepositie in mol per hectare per jaar over heel Nederland, nu het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) met het AERIUS-model alleen de depositie voor de stikstofgevoelige natuur in de Natura 2000-gebieden uitrekenet en geen enkele rekening houdt met de depositie, die er toch zonder meer is, op stedelijke gebieden en landbouwgronden en kunt u bij het berekenen van de depositie over heel Nederland ook gebruikmaken van actuele data uit 2019 of 2020 in plaats van uit 2018 (daarbij rekening houdend met het pakket bronmaatregelen van de structurele aanpak)?

Antwoord 3

Het RIVM berekent en publiceert de depositie over geheel Nederland in het kader van de Grootschalige Depositiekaarten. Overigens beïnvloedt het al dan niet berekenen van de depositie in bijvoorbeeld de steden niet de resultaten van de depositieberekeningen in de natuurgebieden. Over het ingeschatte effect van de bronmaatregelen uit de structurele aanpak is apart gepubliceerd.¹

Vraag 4

Erkent u dat de depositie van NH₃ uit veehouderijbedrijven op slechts maximaal 350 meter afstand van de bron meetbaar is, waarbij een nauwkeurige meting kan plaatsvinden op een afstand tot 150 meter van de bron, waardoor het opkopen van zogenaamde piekbelasters onzin is, althans een ingrijpende optie is waartoe pas zinvol kan worden overgegaan na nader onderzoek over het feitelijk correct kunnen vaststellen van de depositie?

Antwoord 4

Depositiebijdragen van individuele bedrijven, dus ook veehouderijen, worden met AERIUS Calculator bepaald en niet door middel van metingen. AERIUS Calculator is gebaseerd op wetenschappelijk gevestigde modellen die met metingen zijn gevalideerd.

Het gebruik van modellen is nodig omdat het in de praktijk het niet mogelijk is om op reguliere basis depositiebijdragen van een enkele bron te bepalen met metingen. Dat kan hooguit met specialistische, langlopende en kostbare wetenschappelijke meetcampagnes. Uit onderzoeken van TNO en RIVM is op basis van modeleigenschappen en validatiestudies gebleken dat na 25 kilometer afstand de bijdrage van een enkele bron niet redelijkerwijs meer toerekenbaar is aan die bron. Het is dus binnen die afstand van 25 kilometer

¹ PBL, 2020. Quick scan intensivering natuurmaatregelen.

wel degelijk mogelijk om de depositiebijdragen van veehouderijbedrijven te bepalen.

De onderzoeken door RIVM en TNO waarnaar ik verwijs in mijn antwoord zijn uitgevoerd in navolging van de kabinetsreactie op het eindrapport «Meer meten, robuuster berekenen» van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof van 13 oktober 2020. Op basis van de resultaten van deze onderzoeken heeft het kabinet op 9 juli besloten een maximale rekenafstand van 25 kilometer voor depositieberekeningen met AERIUS Calculator voor alle typen emissiebronnen door te voeren.

Vraag 5

Waarom neemt u een enorm, niet te rechtvaardigen risico met het investeren van grote sommen belastinggeld in bijvoorbeeld opkoop zonder dat de bestaande en erkende grote onzekerheden over metingen van deposities en gevolgen van de maatregelen voor de omgevingswaarden zijn gereduceerd tot waarden die fluctueren binnen bandbreedtes waarbinnen sprake is van een redelijke mate van zekerheid van de werking van maatregelen in plaats van dat deze berusten op grote onzekerheidsmarges?

Antwoord 5

De potentiële stikstofreductie van het maatregelenpakket is gebaseerd op een doorrekening van PBL in samenwerking met TNO, CE-Delft en RIVM. Ten behoeve van de doorrekening is veelal uitgegaan van een gemiddelde bedrijfssituatie. Vanwege de aanwezige onzekerheid leidde de doorrekening van enkele maatregelen tot een bandbreedte. RIVM heeft per maatregel een omrekenfactor vastgesteld waarmee de emissiereductie kan worden vertaald in een depositie-effect. Deze inzichten leverden de basis voor de besluitvorming over de in te zetten maatregelen, waarbij voor de individuele maatregelen steeds is uitgegaan van het midden van die bandbreedte. De totale resterende opgave voor het behalen van de omgevingswaarde in 2030 bedraagt een reductie van circa 110 mol/ha/jr in 2030. De afzonderlijke maatregelen van het structurele pakket tellen op tot circa 103–180 mol/ha/jr in 2030. Het uiteindelijke resultaat is afhankelijk van de implementatie van de maatregelen (Kamerstuk 35 334, nr. 82). Het kabinet is van mening voldoende rekening te houden met de onzekerheden binnen het systeem van meten en berekenen van stikstofdepositie.

Vraag 6

Hoe zijn de grote onzekerheden en ruime marges in de depositieberekeningen juridisch sluitend te herleiden tot de Habitatrichtlijn en dan met name artikel 6, lid 3 daarvan?

Antwoord 6

Artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn vereist niet dat 100% zekerheid wordt verkregen. AERIUS Calculator is het best beschikbare instrument voor het doorrekenen van projecten op effecten op stikstofdepositie. AERIUS Calculator wordt ook regelmatig geactualiseerd, waarbij de nieuwste wetenschappelijke inzichten en actuele data worden meegenomen. Dat bij het verkrijgen van de door artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn vereiste zekerheid van het best beschikbare instrument mag worden uitgegaan, blijkt onder meer uit het arrest van het Hof van Justitie van 7 september 2004, C-127/02, Kokkelvisserij, ECLI:EU:C:2004:482. Het is verder vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat een model noodzakelijkerwijs een abstractie van de te verwachten werkelijkheid weergeeft en dat de validiteit van een model pas wordt aangetast wanneer de uitkomsten te zeer afwijken van de redelijkerwijs te verwachten werkelijkheid. Daar is bij AERIUS Calculator geen sprake van.

Vraag 7

Kunt u aangeven hoe het valt te verantwoorden dat publieke middelen worden besteed aan maatregelen die berusten op depositiemetingen uit het verleden die niet zijn gekoppeld aan onderzoek naar de bronnen van deze depositie?

Antwoord 7

De informatie die ten grondslag ligt aan het maatregelenpakket voor het voldoen aan de omgevingswaarden zijn gebaseerd op de emissieramingen, berekeningen en metingen. Om een landelijk dekkend beeld te kunnen maken zijn metingen alleen daarvoor niet voldoende. Het RIVM vergelijkt de modelberekeningen met de metingen en stelt de modelberekeningen indien nodig bij. Het resultaat is de meest nauwkeurige en betrouwbare inschatting die gemaakt kan worden van de herkomst en depositie van (stikstof)emissies van de verschillende sectoren en bronnen. Het aantal meetpunten is recent uitgebreid om het systeem nog robuuster te maken (Kamerstuk 35 334, nr. 158).

Vraag 8

Wanneer komt de rapportage beschikbaar van het beeld in een beperkt aantal natuurgebieden van de stikstofconcentraties in de verschillende milieupartimenten (bodem, lucht en water) en de samenhangende analyse, verricht door het RIVM in opdracht van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat?

Antwoord 8

In het NGN-project (Stikstof Grondwater Natuur) worden in 10 natuurgebieden verschillende stikstofcomponenten in lucht, bodem en grondwater gemeten. Naast stikstof worden ook verschillende andere milieuparameters gemeten. Dit project wordt uitgevoerd door het RIVM in opdracht van I&W. Dit jaar zijn de verschillende meetlocaties ingericht en de eerste meetreeksen opgestart. Naar verwachting zullen eind dit jaar alle initieel geplande metingen voltooid worden.

Het is de bedoeling dat de meetgegevens uit het NGN-project worden gebruikt in de 4-jaarlijkse data-rapportage in het kader van de monitoringsverplichting voor de Nationale Emissiedoelstellingen (NEC) van de EU. Deze rapportage zal in 2022 plaatsvinden.

Vraag 9

Kunt u aangeven welke publicatie of publicaties voor de onderbouwing zorgt of zorgen van het vaststellen van kritische depositiewaarden (KDW's), gelet op het gegeven dat een voor de omgevingswaarden en stikstofdoelstellingen zo wezenlijke vaststelling transparant en gericht te herleiden dient te zijn tot wetenschappelijke bronnen, wat uiteraard iets heel anders is dan het onwetenschappelijke schot hagel van «vele publicaties»?²

Antwoord 9

De publicaties waar het om gaat, zijn te vinden in de literatuurlijst van het rapport van Van Dobben e.a. (2012) en het rapport Bobbink & Hettelingh (2011). De weblinks zijn respectievelijk <https://edepot.wur.nl/245248> en <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/680359002.pdf>.

Vraag 10

Hoe kunt u de stelling overeind houden dat de landbouw met 29% voor de meeste gerapporteerde drukfactoren zorgt, gelet op de verwevenheid met natuur en platteland en tegenover 71% van de drukfactoren die niet aan de landbouw is gerelateerd? Hoe is de discrepantie te verklaren van de drukfactor van slechts 3% die aan het buitenland wordt toegerekend, terwijl hetzelfde buitenland voor 35% van de depositie verantwoordelijk is?

Antwoord 10

De tabel in mijn eerdere antwoord op Kamervragen over de aanpak van de stikstofproblematiek (Aanhangsel Handelingen II 2020/21, nr. 3932) geeft aan in hoeveel procent van de gevallen bepaalde drukfactoren worden genoemd. Drukfactoren uit de landbouw worden het vaakst genoemd, in totaal gemiddeld 29% voor de broedvogels, HR-soorten en habitattypen. Daarmee is de landbouw de grootste drukfactor, de andere drukfactoren zijn voor minder soorten en habitattypen relevant.

Onder de categorie «buiten de lidstaat» vallen bedreigingen die de soort in andere landen ondervindt, onderweg op trekroutes van en naar of ter plekke

² Aanhangsel van de Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3932

in overwinterings- of broedgebieden. Dit speelt alleen voor soorten die trekken, vandaar dat het vooral gemeld is bij vogels (en de zalm).